

התם ממונא הכא איסורא – There it is money; here it is a prohibition

OVERVIEW

יכול לבטל זה שלא בפני"ז [and ביטלו מבוטל by רבי is like הלכה] maintains that the רב נחמן (both are cases of איסור), and we do not say כה בי"ד יפה. Similarly regarding שום מכרן בטל (which is ממונ [but בי"ד made a mistake]) the rule is (like the חכמים) and we do not say כה בי"ד יפה. It is only regarding יתומים שבאו אין ר"נ maintains (which is ממונ where בי"ד did not make a mistake) that ר"נ (ר"נ) explains the distinction (of ר"נ) because of יפה בי"ד יפה. The גמרא (כה בי"ד יפה) and גט (where we do not say כה בי"ד יפה), is because we only say יפה בי"ד יפה (לא טעו בי"ד was where) ממונ by מה כה בי"ד יפה.

Tosfos asks:

ואם תאמר אם כן היכי דייק לעיל¹ –

And if you will say; if indeed there is a difference between ממונא and איסורא,² how did רב יוסף previously infer -

ממה שחזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל בההיא דכתובות³ (דף ק, א) –

From that episode in מסכת כתובות, where רבי retracted and ruled like רשב"ג (how was רב יוסף able to infer from this) -

דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל⁴ –

That ביטלו מבוטל - ביטלו מבוטל that רבי also retracted from that which he ruled that רבי

הא איכא לחלק בין איסורא⁵ לממונא⁶ –

Since we can differentiate between איסורא and ממונא?!

Tosfos answers:

ויש לומר דרב נחמן דאמר הלכה כרבי בשתייה⁷ הוא דמפליג בין איסורא לממונא –

And one can say; that ר"נ, who maintains that the הלכה is like רבי regarding

¹ לגב (אמר רב יוסף נחזי אנן וכו').

² We are willing to empower בי"ד הפקר (see ד"ה התם); however regarding prohibition (like גיטין and עריות) we are reluctant to empower בי"ד (beyond the legal limit).

³ The rule there that if the בי"ד erred in their assessment of property by a sixth (or more), the sale is voided. Initially רבי agreed with the רבנן, but later retracted and agreed with רשב"ג since מכרן קיים.

⁴ בטל כה בי"ד יפה or the אשה, the גט is בטל (even) not in the presence of the גט.

⁵ The case of איסורא (אשת איש) is ביטול הגט, we leave it as the דאורייתא ruling that the גט is בטל and we do not say א"כ מה כה בי"ד יפה.

⁶ In the case of שומת בי"ד (ממונא), we empower בי"ד beyond the legal limit and sustain their assessment (even though they erred by a שתות), since כה בי"ד יפה.

⁷ ר"נ ruled (see לגב, at the bottom) that the הלכה is like רבי that מבוטל (שלא בפניו) ביטלו and also that (עדי הגט) יכול לבטל (זה שלא בפני זה).

both disputes with רשב"ג, only he differentiates⁸ between איסורא and ממונא⁹.

responds to an anticipated difficulty:

אף על גב דרבי¹⁰ גופיה לא מפליג בין איסורא¹¹ לממונא היכא דטעו¹² –

Even though that (רבי) himself does not distinguish between איסורא and ממונא where they erred¹³ –

מכל מקום רב נחמן מפליג אליבא דרבי אפילו בממונא דטעו –

Nevertheless, ר"נ distinguishes according to רבי between איסורא and ממונא even if it is a ממונא where ב"ד erred. We are forced to say this –

דהא רבי גופיה חזר בו בכתובות¹⁴ והכא¹⁵ פסיק רב נחמן כוותיה¹⁶ –

For רבי himself retracted in כתובות, and here ר"נ rules according to רבי.

This is the view of ר"נ to differentiate between איסורא and ממונא שטעו according to רבי –

אבל הנהו דלעיל¹⁷ לא מפליג¹⁸ –

However these other אמוראים mentioned previously do not distinguish (according to רבי) between איסורא and ממונא דטעו.

responds to an anticipated question:

וכי פריך הכא דרב נחמן אדרב נחמן¹⁹ –

And when the גמרא here presented the contradiction between one ruling of ר"נ

⁸ Therefore even though רבי retracted by שום הדיינים and did agree to יפה כח ב"ד יפה (since it is ממונא), nevertheless ר"נ maintains that the הלכה is like רבי by both cases of איסורא (בטלו מבוטל) and איסורא (יכול לבטל זה שלא בפניו), and that רבי did not retract in these two cases (since it is איסורא).

⁹ However ר"נ who inferred from שום הדיינים to גיטין does not differentiate between איסורא וממונא.

¹⁰ The גירסא of מהרש"ל [עיי"ש, (רבי) and not רב נחמן] amends this to read רב נחמן (and not רבי) and explains תוספות to mean that (even though) we do not find that רבי distinguishes between איסורא וממונא (so would should assume that just as he retracted by ממונא he also retracted by איסורא), nevertheless ר"נ maintains that we will make this distinction between איסורא ואיסורא (even) according to רבי.]

¹¹ This refers to the case of בטלו מבוטל.

¹² This refers to the case of שום הדיינים שפחתו שתות וכו' מכרן בטל (which is ממונא דטעו).

¹³ In both these cases we do not say יפה כח ב"ד יפה; indicating that איסורא וממונא שטעו are equivalent (according to ר"נ). How then can ר"נ rule like רבי regarding בטלו מבוטל [(that we do not say יפה כח ב"ד יפה) when רבי retracted by שום (ביטול הגט) איסורא (which is ממונא דטעו) and maintains there מכרן קיים because יפה כח ב"ד יפה], since ר"נ equates איסורא (שום הדיינים) with ממונא שטעו (שום הדיינים).

¹⁴ This is regarding the rule of שום הדיינים שפחתו שתות (a case of ממונא שטעו) where רבי ultimately maintains כח מכרן קיים and ב"ד יפה.

¹⁵ In the case of בטלו מבוטל (which is איסורא) רבי (according to ר"נ) does not agree to יפה כח ב"ד יפה.

¹⁶ Perforce we must say according to ר"נ that רבי distinguishes between איסורא and ממונא דטעו; even though ר"נ personally does not distinguish between איסורא and ממונא דטעו but rather maintains that in both these instances we do not say יפה כח ב"ד יפה. We say יפה כח ב"ד יפה only by ממונא דלא טעו (like למחות דלא טעו).

¹⁷ This refers to רב יוסף (and ר' יאשיה דמן אושא) mentioned on לגב, [נה"מ].

¹⁸ (שום הדיינים) (the case of ממונא דטעו) regarding מה כח ב"ד יפה רבי agreed to יפה כח ב"ד יפה, it follows that he agrees by איסורא as well (ביטול שלא בפניו) that it is not בטל for יפה כח ב"ד יפה.

¹⁹ On one hand ר"נ rules that בטלו מבוטל (no יפה כח ב"ד יפה) on the other hand he rules למחות דלא טעו (for יפה כח ב"ד יפה).

and another ruling of ר"נ, the גמרא -

– ²⁰ **היה יכול להקשות והא רבי גופיה הדר ביה מביטלו מבוטל כדמוכח ההיא דכתובות** –

Could have asked instead, how can ר"נ maintain that the הלכה is כרבי regarding **ביטלו מבוטל** as is **evident from that** which we learnt in ²¹ **מסכת כתובות** –

– גמרא the reason the גמרא did not ask from רבי is because the תוספות responds;

אלא דניחא ליה לאקשווי דרב נחמן אדרב נחמן גופיה –

Would rather contradict one ruling of ר"נ on another ruling of the same ר"נ.

In summation: According to this explanation, ר"נ maintains that only by טעו (such as ממונא דלא טעו) (do we say כה בי"ד יפה (יתומים שבאו לחלוק) (where there is no יפה בי"ד יפה) and (all) ממונא (even ממונא שטעו) where we do say כה בי"ד יפה. While רב יוסף disagrees and maintains that רבי does not distinguish between (any case of) יפה. **מה כה בי"ד יפה** and איסורא; we always maintain **מה כה בי"ד יפה**.

and ממונא ואיסורא we differentiate between ר"נ by to explain why ר"נ offers a different answer to explain why רב יוסף did not differentiate between ממונא ואיסורא:

ועוד יש לומר דהכא מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו²² –

And in addition one can say; that here (regarding ר"נ), the גמרא **differentiates between איסורא and ממונא דלא טעו** (יתומים שבאו לחלוק וכו') –

אבל לעיל מדמה ממונא דטעו לאיסורא²³ –

איסורא to (שום הדיינים) ממונא דטעו compares רב יוסף, **However previously,**

whether it was טעו or not: ממונא whether it was טעו or not: תוספות supports his view that there is a difference by

ובפרק ב' דקדושין (דף מב, א) ובכתובות בפרק אלמנה (דף ק, א) –

– גמרא the **פרק אלמנה in מסכת כתובות and in מסכת קדושין פרק** **And in the second**

פריך ארב נחמן דפסיק התם הלכה כחכמים²⁴ –

²⁰ At this point we are not aware of the distinction between ממונא and איסורא (for otherwise there would be no contradiction between the two rulings of ר"נ [as our גמרא subsequently answers]), Therefore we can ask, since רבי in כתובות agreed that מוכרן קיים for כה בי"ד יפה, therefore presumably he always agrees that מבוטל אינו מבוטל for the same reason of כה בי"ד יפה. See 'Thinking it over' # 2.

²¹ The advantage of asking this question (as opposed to asking from ר"נ) is that this is the issue at hand which we are discussing. רב יוסף just proved that מבוטל אינו מבוטל since רבי retracted (regarding כה בי"ד יפה) as evidenced in the גמרא in כתובות. How can ר"נ maintain that הלכה כרבי since רבי retracted and maintains כה בי"ד יפה.

²² There is sufficient reason to distinguish between איסורא where we do not want to 'bend' the תורה ruling, to ממונא where we can modify the תורה ruling (especially) since the בי"ד was not טועה.

²³ When כה בי"ד יפה there is no strong reason to say כה בי"ד יפה (since they erred), and if nevertheless we do say כה בי"ד יפה (ביטול שלא בפניו) (regarding איסורא), then the same should apply by איסורא (שום היתומים) בי"ד יפה.

²⁴ The חכמים rule that בטל מוכרן וכו' שפחתו שותות וכו' (כה בי"ד יפה no).

Challenges ר"נ who ruled there that the הלכה is like the חכמים; the גמרא questioned this -

מההיא דיתומים שבאו לחלוק דאית ליה לרב נחמן מה כח בית דין יפה –

From the case of יתומים שבאו לחלוק where ר"נ does maintain יפה כח בי"ד

ומשני הא דטעו הא דלא טעו –

And the גמרא answers; here (by שום היתומים, we do not say יפה כח בי"ד since)

erred; here (by יתומים שבאו לחלוק, we say יפה כח בי"ד since) did not err -

ורבי ודאי כשחזר בו מההיא דכתובות חזר בו גם מביטלו מבוטל²⁵ –

So רבי when he retracted by the case in כתובות (and maintained קיים since מכרן

ביטלו אינו maintains רבי and ביטלו מבוטל he equally retracted also from

– מבוטל

responds to the anticipated question:

והא דפסיק רב נחמן כרבי בביטלו מבוטל משום דאיהו פוסק בההיא דכתובות כחכמים:

And that which ר"נ ruled like רבי regarding ביטלו מבוטל (since רבי himself

retracted and maintains מבוטל (ביטלו אינו מבוטל), this is because ר"נ rules in the case of

like the חכמים (שום הדיינים) מסכת כתובות מכרן בטל and we do not say יפה כח בי"ד יפה (by

איסורא (like מבוטל) and therefore we also do not say יפה כח בי"ד יפה (ממון שטעו).

In summation: According to the second explanation ר"נ and רב יוסף (can) agree that there is a similarity between ממונא שטעו and איסורא (the retracted view of רבי) we will also say יפה כח בי"ד יפה.

SUMMARY

offers two explanations to reconcile the גמרא (the view of ר"נ), which differentiates between ממונא ואיסורא, and the גמרא (the view of רב יוסף), which compares them. Either ר"נ and ר"י argue (regarding רבי), or all agree that איסורא and ממונא are different; however, איסורא and ממונא שטעו are similar.

THINKING IT OVER

1. When ר"נ stated (בשתייהם) כרבי; what did he mean?²⁶

2. Is תוספות question (why did not the גמרא ask on ר"נ from the retraction of רבי),²⁷ applicable also according to the second answer of תוספות?

²⁵ We are now assuming (in the second answer - the ועוד) that we only differentiate between איסורא and ממונא דלא טעו, but not between איסורא and ממונא דטעו, even according to ר"נ.

²⁶ See # 121. in אמ"ה עד"ז and נח"מ.

²⁷ See footnote # 20.